

Gönderim Tarihi: 26.01.2023

Kabul Tarihi: 13.03.2023

SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNDE BİLGİ İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN KULLANIMI: ÇEVİRİMİÇİ ORTAMDA ELEŞTİREL DÜŞÜNMEK MÜMKÜN MÜ?

Use of Information and Communications Technology in Social Work Education: Is Critical Thinking Possible Online?

Mustafa Çağrı AYALP

Dr. Öğr. Üyesi, Tarsus Üniversitesi

Uygulamalı Bilimler Fakültesi

Sosyal Hizmet Bölümü

mcagriayalp@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-7011-245X

Çalışmanın Türü: Derleme

Öz

Küreselleşme sürecinin bir sonucu olarak sosyal sorunların yerele yansması, sosyal hizmetlerin sunumu, uzman – müracaatçı ilişkileri değişmeye başlamış, teknolojinin gelişimi bu süreci hızlandırmıştır. Tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de sosyal hizmetler teknolojiyle değişim ve dönüşüm yaşamıştır. COVID-19 pandemisiyle birlikte, teknolojinin insan yaşamındaki yeri öngörülemez bir şekilde farklılaşmıştır. Yeni milenyumun başından itibaren teknoloji, sosyal hizmet uzmanlarının hizmet sunumunun ve sosyal hizmet eğitiminin bir parçası olmuştur. Meydana gelen bu çarpıcı değişikliklere cevap verebilmek için, meslekte yeni etik standartlar geliştirilmiş, eğitimde yeni yaklaşımlar uygulanmaya başlanmıştır. Bu çalışmada, sosyal hizmet eğitimcilerinin teknolojiyi nasıl etkili bir şekilde müfredatlarına dahil edebilecekleri tartışılacaktır. Ayrıca dijital çağla birlikte sosyal hizmet eğitiminde eleştirel düşünmenin çevrimiçi yollarla öğretilip öğretilmeyeceği ve öğrencilerin insani özelliklerini nasıl geliştirebilecekleri irdelenmeye çalışılacaktır. Sonuç olarak, bu yolculukta sosyal hizmet eğitimcilerinin öğrencilerinin dijital yetersizliklerinin veya çevrimiçi öğrenmede deneyim eksikliklerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal hizmet eğitimi, Çevrimiçi sosyal hizmet eğitimi, Sosyal medya ve eğitim, Sanal sosyal çevre.

Abstract

As a result of the globalization process, the reflection of social problems on the local community, the provision of social services, and expert-client relations have begun to change. The development of technology has accelerated this process, and like in the rest of the world, social services in Turkey have undergone change and transformation through technology. The COVID-19 pandemic has unpredictably changed the place of technology in human life. Since the beginning of the new millennium, technology has become a part of service delivery and social work training. As a respond, new ethical standards have been developed and new approaches have been applied to education. This study will discuss how social work educators can effectively incorporate technology into their curriculum. Additionally, this study will examine whether critical thinking can be taught online in the digital age and how students can develop human characteristics in social work education. Throughout this journey, social work educators need to consider their students' digital

inadequacies or lack of experience in online learning.

Keywords: *Social work education, Online social work education, Social media and education, Virtual social environment.*

1. GİRİŞ

Sosyal hizmet, küreselleşen dünya ile gelen değişimlere cevap vermek zorundadır. Kentsel kırsal alanlar arasındaki eşitsizliklerin artması, ekonomik bozulmalar, çevre felaketleri, savaş gibi sorunların yarattığı göç, artan nüfusa karşılık verebilmek için hızlanan kentleşme gibi değişimler küreselleşme ile görünür olmaya başlamıştır. Dolayısıyla sosyal hizmet paradigmalarını, müracaatçı gruplarını, sunulan hizmetleri ve hizmet sağlayan kurumları içermektedir. Bu etmenlerin üretilip tartışıldığı ve yeni nesillere aktarıldığı akademi ve eğitim kısmında da kendini göstermektedir. Artan dijitalleşme, teknoloji kullanımı sosyal hizmetlerin ve sosyal hizmet eğitiminin dönüşmesine katkı sunmaktadır.

Çeşitli dijital platformlar aracılığıyla bilgi hızlı, kolay ve yaygın bir şekilde aktarılmakta ve sosyal hizmet öğrencilerinin eğitim ve uygulamalarında bu platformları etkin ve verimli kullanabilmeleri beklenmektedir. Bununla birlikte, empati, kültürel yetkinlik ve etik değerlerle karar verme gibi insani özelliklerin dijital yollarla öğretilmesi zor olabilir. Bu özellikler genellikle yüz yüze etkileşimler ve ilişkiler yoluyla geliştirilir ve rafine edilir. Dünya daha küreselleştikçe, sosyal hizmet değişen paradigmalara, müracaatçı gruplarına, hizmetlere ve kurumlara uyum sağlamalıdır. Bu değişimler, bu faktörlerin incelendiği, tartışıldığı ve gelecek nesillere aktarıldığı akademi ve eğitime de yansımıştır.

Bilişim teknolojilerinin insani hizmetlerde kullanılması, internet ve bilişimin hızla ilerlediği 1980'li yıllara kadar uzanmaktadır. Başlangıçta bu teknolojiler, insani yardım hizmetlerinde hizmet kullanıcılarının kayıtlarının kaydedilmesi, işlenmesi ve saklanması amacıyla kullanılmıştır (Lesley ve Smith, 1997; aktaran Tuncay, 2010). Ancak zamanla internetin erişilebilir bir hale gelmesi, maliyetinin düşmesi, kişisel bilgisayarların ve akıllı telefonların yaygınlaşması gibi gelişmelerle hem insani hizmetlerin sunumunda hem de sosyal hizmet eğitimi alanında bilgi teknolojisinin kullanımını önemli ölçüde artmıştır.

İnternetin sosyal hizmet eğitimine entegrasyonu, çok çeşitli kaynaklara erişme ve küresel olarak diğer profesyoneller ve öğrencilerle bağlantı kurma becerisi dahil olmak üzere birçok fayda sağlamıştır. Bununla birlikte, eğitimcilerin sürekli gelişen teknoloji manzarasıyla güncel kalma ihtiyacı ve önemli insan özelliklerinin gelişimini azaltmak için teknolojiye

güvenme potansiyeli gibi yeni zorluklar da ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada, sanal eğitim, çevrimiçi tartışmalar ve diğer teknolojik araçların kullanımı da dahil olmak üzere, sosyal hizmet eğitimcilerinin dijital çağda öğrencilere insan özelliklerini etkili bir şekilde öğretebilecekleri yollar keşfedilmeye çalışılacaktır. Ayrıca, bu özellikleri dijital olarak öğretmenin potansiyel sınırlıkları, dezavantajları ve bunların nasıl ele alınacağı da tartışılacaktır. Genel olarak, bu makalenin amacı, sosyal hizmet eğitimcilerine dijital çağda insan özelliklerini öğretmenin zorluklarını aşarken içgörü ve rehberlik sağlamaktır.

2. SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNDE BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Shorkey ve Uebel (2014) çalışmalarında, sosyal hizmet eğitiminde medya ve kurumsal teknolojinin gelişimini ve tarihini sistematik bir şekilde incelemişlerdir. 1950'lerde, eğitimde teknolojinin kullanımı sosyal hizmette işitsel materyallerden yararlanmak suretiyle başlamıştır. Bireyin sosyal çevresindeki davranışları, vatandaşlık hakları ve sosyal hareketler üzerine ses kaydı bantları üretilmiş ve eğitim programlarına dahil edilmiştir. Ayrıca, deneyimli ve farklı becerilere sahip sosyal hizmet uzmanlarının yaptığı görüşmeler gizlilik ilkesi ve gönüllü katılım dahilinde ses kaydına alınarak derslerde dinletilmiştir. Bu konularla ilgili olarak derslerde tartışmalar yapılmış ve süpervizyon, eğitim ve danışmanlık konuları işlenmiştir (Shorkey ve Uebel, 2014, s. 248).

1960'larda, manyetik teyplerin üretilmesinin hızlanması, ucuzlaması ve ulaşılabilirliğinin artması ile ses kayıtlarının kullanım alanı genişlemiştir. Alan çalışmalarına katılan öğrenciler, deneyimlerini ve gözlemlerini kayıt altına almış ve henüz alana çıkmamış ya da ilk kez alana çıkacak olan öğrencilere dinleterek deneyimlerini aktarmışlardır. Bu kayıtların hem öğrenciler arasında etkileşimi, hem de deneyimsiz öğrencilerin istek ve cesaretini artırdığı düşünülmektedir (Shorkey ve Uebel, 2014, s. 249).

1960'ların ortalarında, ses kayıtlarına ek olarak, video kayıtları da ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır. Video kayıtları, eğitimde, öğretici materyaller olarak kullanılmıştır. Daha sonra, video kaydı danışmanlık ve görüşmelerin öğretiminde de kullanılmaya başlanmıştır. Kayıt altına alınan müracaatçı – uzman görüşmeleri, derslerde kullanılarak televizyonda gösterilmiş, daha önceden kullanılan yapılandırılmış “rol yapma” tekniğinin dışına çıkmıştır. Öğrenciler de yaptıkları görüşmeleri, yazı yoluyla aktarmak yerine video kaydına alarak aktarmışlardır.

Şikago Üniversitesi'nde sosyal hizmet programları için hem ses hem

de video kayıtları hazırlanmıştır. Wisconsin-Madison Üniversitesi'nde ise sosyal hizmet video laboratuvarı kurulmuş ve bazı derslerin bu laboratuvarında işlenmesi, derslerin video kaydına alınması planlanmıştır. ABD'de kişisel bilgisayarların (PC) yaygınlaşmasıyla, 1980'lerin başında video diskler, teyplerin yerini almıştır.

Sosyal hizmet eğitiminde, terapilerin, görüşmelerin oturumları video kayıtlarına alınmış, daha sonra oluşturulan bilgisayar programlarında öğrenciler belirli müdahale planları oluşturulmuştur. Öğrenciler, hazırladıkları müdahalenin müracaatçılar üzerindeki etkisini sına olanağı bulmuştur (Shorkey ve Uebel, 2014, s. 254). Öğrencilerin karar verdikleri müdahalenin etkililiğinin hemen belli olması ve hızlı geri dönüt almaları, eğitimde yeni bir boyut açmıştır (LeMendola, 2010).

1990 ve sonrasında, kişisel bilgisayarlar, eğitimin doğal bir parçası olarak kullanılmıştır ve günümüzde de kullanılmaktadır. Daha önce bahsedilen kasetler, ses kayıtları artık dijital ortamdan sunulmaya başlanmıştır. Geleneksel sosyal hizmet sınıflarına bilgisayarların dahil edilmesi, daha önce bilgisayar ve yazılımla ilgili bölümlerde kullanılan bilgisayar destekli eğitim (*computer assisted instruction*) kavramını sosyal hizmet literatürüne eklemiştir (Crook ve Brady, 1999). Ayrıca bu kavram, internet temelli eğitim (*web based instruction*) kavramını da içermektedir.

2.1. "Dijital Yerlilik"

Bilişim teknolojilerinin kullanımı ve sahiplenilişi, nesilden nesle farklılık göstermektedir. Baby Boomer (İkinci Dünya Savaşı ile Soğuk Savaş arasındaki yıllarda doğmuş olan) olarak adlandırılan nesil, teknolojinin hayatlarına müdahil olmadığı zamanlarda yaşamaktayken, Y kuşağı (Millennial, 1980-2000 arası doğmuş nesil) teknolojinin içine doğmuş veya onunla büyümüştür. Genel olarak nesillerin arasında fark olduğunu söyleyen teori, ortalama 20 yıllık zaman dilimlerinde doğan bireylerin benzer özellikler taşıdığını ve bu özelliklerin tarihi olaylar, ortak ekonomik süreçler, teknolojik gelişmeler ve diğer toplumsal değişimlerin odağında geliştiğini savunmaktadır (Reeves ve Oh, 2008).

Nesillerin farklılık gösterdiği düşüncesi, son zamanlarda sıkça dile getirilmektedir. Zaman geçtikçe ortaya çıkan bazı farklılıklar, her neslin kendine özgü özelliklerinin olduğu düşüncesinin güçlenmesine neden olmuştur. Temel olarak 5 kuşaktan bahsedilebilir.

Birinci kuşak, takribi 1925-1943 yılları arasında doğmuştur ve 'Sessiz Nesil' ya da 'Olgunlar' olarak adlandırılmaktadır. İkinci kuşak, 1943

ile 1960 yılları arasında doğmuştur. Literatürde ‘Bebek Artıran (Baby Boomer)’ olarak geçmektedir. İnternetle bağları çok güçlü değildir. X kuşağı ise, 1960-1980 arası doğmuş, İnternet ve medya, bir neslin hayatını değiştirmiş ve şekillendirmiştir. İnternetin globalliği getirmesi ile, bu nesil daha küresel çapta düşünmekte, farklılıklara saygı duymaktadırlar (Lancaster, L.C. & Stillman, D; Akt. Reeves & Oh, 2008).

Dördüncü kuşak olan Y kuşağı ise 1980 ile 2000 yılları arasında doğmuştur. Bu neslin, diğer nesillerden farkı, teknolojiyle içli dışlı olmalarıdır. Son teknolojik gelişmeler ve teknolojinin son kullanıcıya ulaşımında maliyetin düşürülmesi, kullanıcı ara yüzlerinin çok daha iyileşmesi ve teknolojinin çeşitlenerek her türlü kullanıcıya hitap etmesi, bu kuşağın teknolojiye ulaşımını kolaylaştırmıştır. Z kuşağı ise 2000’den sonra doğan nesildir.

Her yıl önceki yıldan daha hızlı gelişen teknolojinin kullanımıyla işleri hızlı bir şekilde tamamlama kabiliyeti, internet ve teknolojinin hızlı bir şekilde geliştiği günümüzde giderek daha önemli hale gelmektedir. Öğrenme sürecindeyse, etkileşimli bir yol izlenir; farklı dijital medya araçlarını aynı anda kullanabilen öğretim elemanları gençlerle daha rahat iletişim kurabilmektedir (Schooley, 2005: Akt. Reeves & Oh, 2008). Prensky (2001), bu durumu, “dijital yerli” ve “dijital göçmen” kavramlarıyla açıklamaktadır. Dijital göçmenler, teknoloji kullanımını sonradan öğrenmektedirler.

Yeni bir ülkeye göç eden insanların hedef ülkeye uyum sağlaması gibi, dijital dünyaya ve dijital dile uyum sağlamaya çalışırlar. Bazı göçmenler, diğerlerine göre daha hızlı ve iyi uyum sağlarken, bazıları bu konuda başarısızdır ve öğrenmekte güçlük çekerler. Öğrenirken edinilen bu “aksanın” e-maillerde, çevrimiçi yazışmalarda ve kullandıkları kavramlarda, yani dijital yaşamlarında her zaman gözlemlenebilir. Örneğin e-postalarını çıktı alıp saklamak, e-posta attıktan sonra ulaşıp ulaşmadığını telefonla kontrol etmek, dijital kopyası bulunan materyalleri çıktı alıp okumak gibi davranışlar, göçmenlerin dijital yaşama “uyumlanamamasının” bir yansımasıdır. Dijital yerliler ve dijital göçmenler arasındaki farklılıklar, teknoloji çağına uyum sağlama süreçlerindeki farklı deneyimleri yansıtmaktadır.

Dijital yerliler, doğdukları ve büyüdüğü çağda teknolojinin her yönüyle iç içe geçmiş bir dünyada yaşadıkları için teknolojiyi kullanma konusunda doğal bir yetenek geliştirmişlerdir (Prensky, 2001). Bu yetenek, onların günlük hayatlarında teknolojiyi kullanmalarını kolaylaştırmakta ve işlerini hızlı bir şekilde bitirmelerine olanak tanımaktadır.

Diğer yandan, dijital göçmenler, teknoloji çağında doğup büyümemiş olan nesillerdir ve teknolojiyi kullanma konusunda dijital yerlilere göre daha az deneyime sahiptirler. Bu nedenle, dijital göçmenlerin teknolojiyi kullanarak eğitim almaları, dijital yerlilerin sahip olduğu doğal yeteneğe sahip olmalarına kıyasla daha fazla zorluk çıkarabilir. Ayrıca, dijital göçmenler, dijital yerlilerle aynı “dili” konuşamamaları nedeniyle, teknoloji konularında iletişim kurarken zorluk yaşayabilirler. Bu nedenle, eğitim sistemi ve iş dünyası gibi alanlarda, dijital göçmenlere de teknoloji kullanımı konusunda destek sağlanması ve bu alanda yetkinlik kazanmaları için çaba gösterilmesi gerekmektedir.

3. İNTERNET TEMELLİ - ÇEVİRİMİÇİ SOSYAL HİZMET ÖĞRETİMİ

Bilişim teknolojilerinin eğitiminin yanında, bilişim teknolojilerinin insani hizmet sunumunda kullanımının eğitimi de konuşulmalı ve tartışılmalıdır (Zorn & Seelmeyer, 2017; Bailey & Johnson, 2014; Tuncay, 2010). Yukarıda yapılan, ABD özelinde gelişen teknolojinin tarihsel süreçte sosyal hizmet eğitiminde kullanımının değerlendirilmesinde, bilgisayarların ve teknolojinin sosyal hizmet eğitiminde yavaş yavaş ancak sağlam bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Ancak, 1980’lerde, sosyal hizmet uzmanlarının ve akademisyenlerin daha çok bilgisayar okuryazarlığı eğitimi aldığı ve bunun üzerine yoğunlaştıkları belirtilmektedir (Shorkey ve Uebel, 2014).

Yaklaşık 30 yıldan fazla süre geçtiği halde, sosyal hizmet uzmanlarının ve akademisyenlerinin teknolojiye uzak olduğunu söyleyenlere rastlanmaktadır (Robbins ve diğ., 2016, s. 390). Bu konuda, Social Work Education dergisinin editörleri, “anti-teknoloji” kavramından bahsetmiş ve sosyal hizmet meslek ve disipliniyle alakalı olan kişilerde, baştan yanlış olarak kurgulanmış olan “insani özelliklere sahip insan” ve “teknolojiyle içli dışlı insan” olarak iki karşıt grup oluştuğunu belirtmiştir (Robbins ve diğ., 2016, s. 390). Halbuki “ikilik” yaratmak yanlıştır. Çünkü, teknoloji, hayatın her alanında etkin bir şekilde kullanılmaktadır.

Milyarlarca insan sosyal medya ve internet kullanıcıdır. Atatürk Üniversitesindeki akademisyenlerle yapılan bir çalışmada, katılımcıların neredeyse tamamının internet kullandığı ve her 5 akademisyenden 4’ünün de sosyal medya kullanıcısı olduğu görülmüştür (Küçükali ve Serçemeli, 2019). Ayrıca akademisyenlerin internet temelli anketleri kullandıkları da bilinmektedir (Dursun, Tümer Kabadayı ve Yürüyen, 2022). Benzer durum, sosyal hizmet akademisyenleri için de geçerlidir (Ege ve Altındağ, 2018).

Dijital okuryazarlık, sayısal kodlama yoluyla üretilen, alınan, değiştirilen verileri ve kavramları, anlamlı bir metin olarak bağdaştırmaktır. Dijital okuryazarlık, bilgisayar okuryazarlığını ve medya okuryazarlığını kapsasa da, aynı şey değildir. Bilgisayar okur yazarlığı, masaüstü ve dizüstü bilgisayarları kullanabilmek iken, dijital okur yazarlık diğer elektronik cihazları da kullanabilmeyi içermektedir. (Lankshear ve Knobel, 2008) Bu açıdan, dijital okuryazarlık blogları, video oyunlarını, kısa mesajları, forumları, sosyal ağları (Facebook, Twitter, Instagram vb.), diğer web sitelerini, arama motoru sonuçlarını anlamlandırmayı, okumayı içermektedir. Sosyal hizmet uzmanlarının ve akademisyenlerinin dijital okuryazar olması gerekmektedir (Robbins vd., 2016).

Dijital cihazları ve medyayı anlayabilmek, üzerine eleştirel düşünebilmek, bilişim teknolojilerini günlük hayatta kullanabilmekle dijital cihazları kullanabilme yetisine sahip olmak aynı şey değildir. Sosyal hizmet öğrencilerinin ve akademisyenlerinin de dijital okuryazarlığa sahip olmasıyla birlikte, öğrencilerin çeşitli medya araçlarından, mesleğe uygun içerikler çıkarabilmesi mümkün olacaktır.

Dijital okuryazar olan öğrenciler, internette karşılaştığı her bilgiyi doğru olarak kabul etmez. Sosyal hizmet uzmanı adayları, bilginin doğruluğunu tek bir kaynaktan değil, birkaç kaynaktan güvenilir bir şekilde süzerek elde etmelidir. Bu konuda bir örnek olarak Suriye İç Savaşından kaçarak, Türkiye'ye göç etmiş Suriyelilerle ilgili sosyal medya araçlarında ve gazetelerde çıkan bazı haberler verilebilir (Teyit, 2023; Teyit, 2022). Bu haberlerde, Suriyelilere ilişkin güçsüzleştirici ve yanlış bilgiler yer alabilmektedir. Eleştirel bir gözle okuyamayan bir sosyal hizmet öğrencisi, savunuculuk rolünü kaybedebilir ve baskı mekanizmasının bir unsuru olabilir. Yanlış haberlerin sığınmacılar hakkında kalıpyargılar oluşturduğu ve dezavantajlı durumlarını pekiştirdiği bilinmektedir (Aygüler, Buz ve Güzel, 2020; Bolgün ve Uçan, 2020). Bu durum diğer dezavantajlı gruplar için de geçerlidir.

Sosyal hizmet uygulaması, sosyal hizmet uzmanlarını her zaman müracaatçılar, kurumlar ve toplumla yüz yüze getirdiğinden, gelişime daha rahat ayak uydurmaktadır. Yüz yüze iletişimin, gelişen teknolojiyle, bir zorunluluk olmasından çıkmasının ilk tezahürleri aslında en eski uzaktan iletişim yolu olan telefon aracılığıyla gerçekleşmiştir. Telefonla görüşme ve danışmanlık yapma, özel olarak oluşturulmuş telefon hatlarının çok önceden var olmasına rağmen, daha yeni gündeme gelmeye ve görülmeye başlamıştır (Lins vd., 2014; Due-Christensen vd., 2015; Skov-Ettrup vd., 2016).

İngiliz Danışma Konseyi (British Association for Counselling) 1990'ların başında, danışmanlığın telefonla yapılabileceğini kabul etmiştir. Telefonla danışmanlık, internet danışmanlığının öncüsü olarak kabul edilebilir (Rosenfield, 2002). Ancak, telefon görüşmeleri hiçbir görsele dayanmazken internet görüşmeleri, hem sesli, hem de görüntülü olarak yapılabilmektedir. Telefon ve internet görüşmeleri, ofis saatlerinin dışında veya ofis dışında da yapılabilmektedir. Bu da sosyal hizmet uzmanına ve tabii ki müracaatçıya da esneklik sağlamaktadır. Bütün bir ilişkiyi yüz yüze temasa geçmeden telefon üzerinden götürmek, uzmana zorluk yaşatabilmektedir. Rosenfield (2002), telefonla danışmanlık yapma eğitiminin verilmesi gerektiğini, ayrıca süpervizyonla da desteklenmesi gerektiğini önermiştir (Rosenfield, 2002).

Web temelli sosyal hizmet eğitimi, teknolojik gelişmelerin doğal bir sonucu olarak yaygınlaşmıştır. Florida Eyalet Üniversitesi, bu konuda bir ilke imza atarak dünyadaki ilk çevrimiçi sosyal hizmet yüksek lisans programını faaliyete geçirmiştir (FSU, T.Y.). Öğrenciler için en önemli avantaj, kendi belirledikleri takvimde ve programda dersleri alarak eğitimlerini tamamlamalarıdır.

Online eğitim programları, yüz yüze öğretmenin dışına çıkararak, eğitimin farklı şekillerde de verilmesine olanak sağlasa da, odağındaki insandan kopmamalıdır. E-öğrenme modülleri, eğitim yazılımları gibi malzemeler ve program müfredatı sosyal hizmet değerlerinden kopmamalıdır. Bilişim teknolojileri, sunduğu imkanlarla insanların bilgiye ve birbirlerine erişimlerini kolaylaştırırsa da, gizliliğin korunmasını da güçleştirmektedir.

Sosyal medya araçları (Facebook, Twitter vb.) üzerinden anlık olarak çok kolay iletişime geçilmektedir; ancak aynı anda birden fazla cihazdan bağlanılabilmesi, yeterli güvenliğin sağlanmaması durumunda kişisel verilerin sızmasının yolunu açmaktadır.

Elbette iletişim, bilgi alışverişi ve teknolojinin kullanılması, sosyal hizmet eğitimini üst seviyelere taşıyacaktır. Sosyal hizmet eğitiminde e-öğrenme modülleri, e-iletişim ve diğer teknolojik uygulamaların kullanılması gereklidir. Ancak bunları yaparken eleştirel öğrenme ve düşünme odağından da kayılmamalıdır (Anderson-Meger, 2011).

Eleştirel düşünmeyi sağlayabilen ders içerikleri varsa ve akademisyenler bu konuda öngörü sahibiyse, e-öğrenme yoluyla da eleştirel düşünme sağlanabilir.

3.1. Çevrimiçi Eğitimde “Eleştirel Düşünmenin” Öğretilmesi

Eleştirel düşünme, aslında sosyal hizmet uzmanlarının nasıl akıl yürüttüğünü anlamaya çalışmakla ilgili olmalıdır. Sosyal hizmette eleştirel düşünmenin genellikle pratik bir mantıklı düşünme biçimi olarak ele alındığı anlaşılmaktadır (Mathias, 2015). Eleştirel düşünce, sosyal hizmet uzmanlarının nasıl düşünmesi gerektiği konusunda bir adım atmak olarak da adlandırılabilir.

Gizlilik daha fazla irdelenmesi gereken önemli bir etik sorunken, eğitim açısından, online kurslarla ilgili bir diğer tartışma konusu, yüz yüze eğitimde verilen duyguların ve “insani özelliklerin” ve eleştirel düşüncenin internet üzerinden kazandırılıp kazandırılmayacağıdır. Öğrencilerin mevcut profesyonel ortamlarda ihtiyaç duydukları birkaç dijital çağ yeterliliği kavramsallaştırılabilir. Lise sonrası öğrenim için gerekli olan beş temel okuryazarlık becerisi, Rheingold (2012) tarafından dikkat, katılım, iş birliği, eleştirel bilgi tüketimi ve akıllı ağılar olarak belirlenmiştir.

İnternet temelli eğitim verilen sınıfların, geleneksel sınıflardan kendini farklılaştıran dört varsayımı bulunmaktadır. Birincisi, internete bağlanıldığı sürece, herhangi bir zaman ve ortamda öğrenme gerçekleştirilebilir, fiziksel bir ortam zorunluluğu kalkmaktadır. İkincisi, internet temelli eğitim en iyi yapılandırıcı bir ortamda gerçekleştirilebilir. Üçüncüsü, akademisyen bilgiyi ileten ve aktaran konumundan, bilgiye ulaşımı kolaylaştırıcı role geçebilir. Dördüncüsü ise eğitim, bir zaman sınırlaması olmadan, disiplinler arası bir şekilde yürütülebilir (Relan ve Gillani, 1997).

Trinidad ve Tobago'da, sosyal hizmet eğitiminde teknoloji kullanımını araştıran bir çalışma, (Bailey ve Johnson, 2014) akademisyenlerin çoğunun teknolojiyle ilgilendiğini ve derslerinde teknolojiyi bütünleştirdiğini ortaya çıkarmıştır. İnternetin, öğrencilerle anlık olarak haberleşmeyi ve internet üzerinden soru sormayı mümkün kılarak öğrenmenin hızını artırması, kaynaklara erişimde kolaylık sağlaması gibi özellikleri, sosyal hizmet eğitiminde internetin avantajlarını oluşturur.

Bununla birlikte, teknolojiye hem şüpheyle yaklaşmakta hem de mümkün olduğunca az kullanmakta olan akademisyenler bulunmaktadır. Geleneksel eğitim yöntemlerini kullanmaya çalışanların, en büyük savının yüz yüze eğitim verirken duyguları ve insani özellikleri koruduğunu, e-öğrenme yöntemlerinin ise “insani dokunuştan” uzak olduğunu belirtmişlerdir. İnternet üzerinden eğitimin, devingen yapıdan uzak olduğunu, sosyal hizmet becerilerini ve değerlerini öğretmek için,

öğrencilerle karşılıklılık içinde olmaları gerektiğini belirtmişlerdir (Bailey ve Johnson, 2014).

Teknolojinin sosyal hizmet uygulama ve eğitiminde kullanımına ilişkin şüpheler, insan etkileşiminin önemini azaltması ve öğrenci izolasyonunu artırması gibi konulara odaklanmaktadır. Sosyal hizmet becerilerinin teknoloji ve internet aracılığıyla etkili bir şekilde öğretilmeyeceği konusunda mesleki bir şüphe bulunmaktadır (Siebert vd., 2006). Geleneksel yüz yüze eğitim alan öğrencilerle televizyon aracılığıyla uzaktan eğitim alan öğrencilerin eleştirel düşünme yeteneklerini kıyaslayıp anlamlı bir farkın olup olmadığını araştıran bir çalışmada iki gruba ön test – son test uygulanmıştır.

Televizyon teknolojisi, günümüzde yerini internet temelli eğitimlere bıraksa da uzaktan – çevrimiçi eğitimin eleştirel düşünce öğretimini destekleyip desteklemediğini anlamayı amaçlayan bu çalışmanın sonucunda, iki grup arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır (Huff, 2000). Örneklemin küçük olması (n=62), sonuçların genellenmesinde sınırlılık oluştursa da bu veriler sosyal hizmet alanında eleştirel düşüncenin yalnızca yüz yüze eğitim yoluyla öğretilbileceği düşüncesinin yanlış olduğunu göstermektedir. Sosyal hizmette eleştirel düşünmeyi öğretmenin ve öğrenmenin ideal yolunun, bir durumun analizinin yapılması olduğunu kanıtlamaktadır.

E-öğrenme, öğrenci ve öğretmenin sanal bir ortamda birbirleriyle iletişim kurabildiği, tartışabildiği, ara sınavlar yapabildiği ve takvimlerini belirleyebildiği bir yöntemdir. Bu sayede, geleneksel yüz yüze eğitimin bazı kısımları artık sanal ortamda gerçekleştirilebilmektedir.

Eleştirel düşünmenin, sosyal hizmet uzmanları çok önemli olduğu belirtilen çalışmada modern düşüncelerin, müracaatçılara karşı baskı ve önyargı oluşturduğu gerekçesiyle, eğitimde postmodern bir pedagojik yaklaşım sergilemesi gerektiği belirtilmektedir (Madoc-Jones ve Parrott, 2005). Sanal öğrenme ortamının etkin kullanımıyla, e-öğrenme yüz yüze eğitimle eşdeğer sonuçlar verebilir.

Öğrencilerin çevrimiçi kurslara katılması, geleneksel eğitim alanlara göre daha az kişilerarası etkileşim hissi nedeniyle sosyal izolasyon duygusunun gelişmesine yol açabilir. Youtube üzerinden dersi veren akademisyen tarafından haftalık yayımlanan videolarla öğretim yapılıp yapılamayacağı ve çevrimiçi uzaktan eğitim alan öğrencilerin aralarında grup çalışması düzenleyerek, kendini değerlendirme formları yoluyla öğrencilerin yalnızlık duygusunun azaltılıp azaltılamayacağını ölçmek için bir çalışma gerçekleştirilmiştir (Goldingay ve Land, 2014).

Bu çalışmaya göre grup çalışması, izole hissedilen öğrencilerin birbirleriyle etkileşim kurmasını sağlamış ve aidiyet hissi yaratmıştır. Ulaşım sorunları, bakım yükü; çalışma yaşamı gibi etmenlerden dolayı uzaktan eğitim alan ve birbirleriyle görüşmeyen bu öğrencilerin öğrenmeye yönelik motivasyonlarının arttığı belirlenmiştir. Ayrıca akademisyenin videolarına yapılan yorumlarda, öğrenciler duygularını yoğun bir şekilde ifade etmiştir. Sosyal izolasyon yaşadığını düşünen öğrencilerin sorunlarının giderilmesinde sanal etkileşim tek başına yeterli değildir; insanların yüz yüze etkileşim kurabileceği diğer faaliyetler, yalnızlığın getirdiği sorunları gidermek için daha etkili olabilir. Sanal öğrenme ortamı sosyal hizmet eğitimi için gayet kullanışlı olsa da sadece sanal öğrenme ortamı yeterli olmayabilir ve yüz yüze eğitimle birlikte karma olarak kullanılması daha uygundur.

İletişim ve bilgi teknolojileri, sosyal hizmetin insanların etkileşimi üzerine kurulu olan benzersiz uygulamaları desteklemelidir (LaMendola, 2010). Teknolojinin yükselişi, insani ilişkilerin teknoloji yoluyla tehlikeye atılmasına neden olmamalıdır. İnsan etkileşiminin teknolojik yollarla ikame edilmesi oldukça zor olsa uygun uygulamalar geliştirilebilir (Stotzer, Fujikawa, Sur ve Arnsberger, 2013). Bu, sosyal hizmet profesyonellerinin, teknolojiyi insan etkileşimiyle birleştirerek, daha geniş bir topluluğa erişebileceği anlamına gelir.

Eleştirel düşünme, karmaşık bilgileri, sorunları ve sorunları analiz etmeyi içeren üst düzey bir süreçtir. Akademik disiplinlerde eleştirel düşünme ile ilgili çok sayıda literatür ve çalışma olmasına rağmen, çok az çalışma sosyal hizmet eğitimi ve eleştirel düşünme ile ilgilidir (Samson, 2016).. Eleştirel düşünme becerileri, sosyal hizmet uygulayıcıları için, ilgili müdahalelerle ilgili uygun kararlar almak için bilgiyi bütünleştirmeleri ve danışan sistemlerini etkileyen bir dizi faktörü gözden geçirmeleri gerektiğinden önemlidir (Plath vd., 1999).

Sosyal hizmet uygulamasında eleştirel düşünme için gereken beceriler, sorunu açıkça belirtmeyi, anlamı anlamayı, tüm çıkarımları derinlemesine düşünmeyi, modelleri, teorileri ve paradigmaları tanımlamayı, boşlukları, değerleri ve varsayımları belirlemeyi, sorunları çoklu perspektiflerden görmeyi içerir. Amaç, hizmet verilen insanların yaşam kalitesini yükseltmektir. Düşünme, analiz etme, değerlendirme ve bütünleştirme yeteneği eleştirel düşünme için esastır (Samson, 2016).

Sosyal hizmet uzmanları için, eleştirel düşünme oldukça önemlidir. Mesleki uygulama, analiz etme, yorumlama, değerlendirme, iletişim kurma

ve müdahale etme becerilerini gerektirir. Bu beceriler, hizmet verilen insanların onuruna ve çeşitliliğine saygı duyarak, çok sayıda bilgi kaynağı ve bilgi kaynağı arasında kullanılmalıdır. Sosyal hizmet eğitimi verenler, öğrencilerin bu zorlukların üstesinden gelebilmesi ve eleştirel düşünme becerilerini edinmeleri için hazırlanmalarını sağlamakla yükümlüdür. (Deal ve Pittman, 2009).

COVID-19 pandemisi, hibrit ve çevrimiçi eğitim için hem aşılması gereken bir zorluk hem de önemli bir fırsat sunmuştur. Yıllardır üzerine düşünülen çevrimiçi eğitim, teknolojinin eğitime entegrasyonu, öğrencilerin uzaktan ve çevrimiçi eğitime uyumu gibi konularda hızlı bir değişim yaşanmıştır. Pandemi sürecinde yüksek bulaşma oranları nedeniyle bazı dönemlerde hibrit veya tamamen online eğitim sistemine geçilmiştir. Dolayısıyla hem tamamen çevrimiçi hem de hibrit eğitim süreçlerinde çevrimiçi eğitim platformlarına ihtiyaç doğmuştur.

Geleneksel öğretim yöntemlerinin yerini artık Zoom, Microsoft Teams ve benzerleri gibi çeşitli platformları kullanarak çevrimiçi öğretim ve değerlendirmeyi içeren geleneksel olmayan öğretim modları almıştır. Burgess ve Sievertsen'e göre (2020), eğitim kurumlarının kapatılması yalnızca dünya çapındaki eğitimciler ve öğrenciler için öğretme ve öğrenme sürecini aksatmakla kalmamış, aynı zamanda geçici olarak askıya alınan geleneksel sınavların yerini alacak alternatif değerlendirme biçimlerine olan gereksinimi de ortaya çıkartmıştır. Bu, sosyal hizmet mezunlarının mesleğin gerektirdiği yeterliklere sahip olabilmeleri için çok önemlidir. Çevrimiçi öğrenmeye geçiş, pandemiyle birlikte yaygın bir gerçeklik haline gelmiştir. Öngörülebilir gelecekte de devam etmesi muhtemel görülmektedir. Bu nedenle, sosyal hizmet eğitimcilerinin etkili uzaktan öğretme ve öğrenme deneyimlerini kolaylaştırmak için mevcut kaynak ve fırsatlara uyum sağlamaları ve bunlardan en iyi şekilde yararlanmaları önemlidir (Azman, Singh ve Isahaque, 2021).

3.2. Sosyal Medyanın Eğitimde Kullanımı

Sosyal medya, herhangi bir konudaki fikir ve sözlerin, internet üzerinden tartışıldığı platformların tümüne denir. Yüzyılın başında kimsenin gündeminde olmayan bu olgu, akıllı telefonların, tablet bilgisayarların ve dizüstü bilgisayarların yaygınlaşmasıyla insanların yaşamında önemli bir yer kaplamaya başlamıştır. 2017 yılında, dünya üzerindeki 3.8 milyar internet kullanıcısının 2.8 milyarının aktif sosyal medya kullanıcısı olduğu, sadece Facebook'un 1.8 milyar üyesi olduğu bilinmektedir (Smartinsights, 2017). 2022 yılında ise dünyadaki 4.7 milyar sosyal medya kullanıcısı, günde 2 saat

29 dakika zamanlarını sosyal medyada geçirmektedir (Smartinsights, 2022). Dünya nüfusunun 8 milyardan fazla olduğu düşünüldüğünde, nüfusun yaklaşık %60'ının sosyal medya kullanıcısı olduğu söylenebilir. İnternet ve sosyal medya kullanıcıları günden güne, hızla artmaktadır.

Sosyal medyada birçok platform bulunmaktadır. Bunlar, Blogger, Wordpress, Medium gibi uzun yazıların yazıldığı bloglar; Twitter, Facebook gibi mikroblog siteleri; fotoğraf ve video paylaşımının yapıldığı Instagram, Snapchat uygulamaları; video paylaşımının yapıldığı Tiktok, Youtube, Dailymotion gibi platformlar; Reddit gibi forumlar; insanların iş yaşamları ve deneyimlerini, CV'lerini paylaştıkları LinkedIn gibi siteler ve sosyal aksiyon, savunuculuk kampanyaları düzenlemek için Change.org gibi siteler; ve ülkemize özgü konseptiyle, kullanıcıların bir başlık altında tanımlar yaptığı Ekşi Sözlük, İnci Sözlük, İTÜ Sözlük gibi sözlükler sayılabilir. Neredeyse her geçen gün, yeni bir sosyal medya platformu oluşmakta ve popüler hale gelmektedir.

Brady, Mcleod ve Young (2015), makalelerinde bir diğer öneri olarak sosyal hizmette sosyal medya bilgi temelini oluşturulması gerekliliğini sunmuşlardır. Sosyal medya, 2000'li yılların sonunda hayatımıza girse de, bir bilgi temeli oluşturulması için daha fazla araştırma çalışması yapılması gerekmektedir. Var olan bilgiler, diğer disiplinlerden geldiği için, sosyal hizmet felsefesine uygun verilerin elde edilmesi gerekmektedir.

3.3. Sosyal Medyanın Etik Sorunu

Bu kadar fazla sosyal medya kullanıcısının arasında sosyal hizmet öğrencilerinin de var olduğu aşikardır. Robbins ve Singer (2014), sosyal medyayı eğitimde kullanmanın avantajlarını şöyle sıralamışlardır:

- Öğrencilerin, sınıf dışında da öğrenmelerini devamının sağlanması; örneğin sosyal medya araçları ile yapılan canlı yayınlar ve podcastler (internet üzerinden yayımlanan ve internette bir kopyasının bulunduğu yayınlar)
- Sosyal medya aracılığıyla savunuculuk faaliyetlerinin yapılabilmesi. Politik gelişmelere anında tepki verilmesi ile, farkındalık düzeyinin artırılması.
- Geleneksel sınıfların gerçek yaşam olaylarından kopuk olmasını eleştiren öğrenciler için, verilen eğitimin, geniş izleyici / dinleyici kitlesine kolay bir şekilde ulaştırılabilmesi.

- Derste, baskı, dışlanma ve ötekileştirme konularında, örneklerin kısır kalmasının önlenmesi ve güncel olaylarla ilgili tartışmaların yapılabilmesi.

- Sosyal hizmet eğitiminde, coğrafi kısıtlılıkları kaldırması. Bu durum, disiplinler arası işbirliğini kolaylaştırmakta, tartışma konularını blog sitelerinde paylaşarak geniş kitlelere, farklı düşüncelere açmak; Skype gibi programlarla da konuda uzman kişileri sınıf ortamına bağlamak mümkündür.

- Öğrencilerin, video kayıt yoluyla yoklamaya katılabilmesine olanak tanır (Robbins ve Singer, 2014).

Sosyal medyanın kullanımı, birçok alanda kolaylık sağlamakla birlikte, etik açıdan sorunları da beraberinde getirmektedir. Sosyal medya platformlarında üyeliği bulunan öğrencilerin öğrenmesine yardımcı olması ve öğrenmeyi teşvik edici yönü, işin cezbedici kısmı olsa da; eğitim veren kişinin ve öğrencilerin gizliliğinin ihlali, mahremiyetin azalması konuları düşündürücüdür. Amerika Birleşik Devletlerinde yayınlanan Ailenin Eğitim Hakları ve Gizlilik Yasası ise konuyla ilgili devletler düzeyinde atılan bir adımdır. Bu yasa, yüksek öğrenim gören öğrencilerin, okul tarafından alınan kayıtlarının ifşa edilmesini önlemektedir. Gizli tutulması gereken kayıtlara, isimler, e-mail adresleri, adresler, okula kayıt tarihleri gibi kayıtlar dahil değildir. Ancak okul, öğrencilere kayıt altına tuttuğu şeylerle ilgili bilgi vermek durumundadır (Brady ve diğ., 2015). Sosyal medyanın sosyal hizmet eğitiminde etik bir şekilde kullanımı da mümkündür.

İnsanların sıkça kullandığı sosyal ağlar, birçok farklı dünyayı bir araya getirebilmektedir. Bu sosyal medya ağı, sosyal hizmet uzmanlarını ve müracaatçıları bir araya getirebilir. Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal medya kullanımında etik sorunlara daha duyarlı olmalı ve “*sanal sınırlar*” oluşturmalıdır (Kimball ve Kim, 2013). Bu sınırların varlığı, sosyal hizmet uzmanlarının kişisel yaşamlarıyla profesyonel hayatlarının arasında duracak ve potansiyel etik sorunların oluşmasını engelleyecektir. Bu konuda, sosyal hizmet uzmanlarına ve çalıştıkları kurumlara görevler düşmektedir.

Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (NASW) 2018 yılında yeni bir etik kodlar kitapçığı yayınlamıştır. Bu kitapçıkta, internet ve sosyal medyaya ilişkin bazı kodlar, kurallar, düzenlemeler ve değişiklikler yer almıştır. Kod, teknoloji destekli sosyal hizmeti, sosyal hizmet hizmetlerinin sağlanması için herhangi bir elektronik veya dijital teknolojinin kullanılması olarak tanımlamaktadır. Buna bilgisayarların, cep telefonlarının, sabit hatlı

telefonların, tabletlerin, video teknolojisinin ve internetin kullanımı da dahildir. Ancak teknoloji kullanımı bunlarla sınırlı değildir.

Psikoterapi, danışmanlık, toplum örgütlenmesi, yönetim, savunuculuk, arabuluculuk, eğitim, süpervizyon, araştırma, değerlendirme ve diğer sosyal hizmetleri içeren her türlü sosyal hizmet uygulamasında teknoloji desteği alınabilir. Ayrıca müracaatçılar hakkında bilgi toplamak için internet tabanlı arama motorlarında (Google, Bing, Yandex vb.) arama yapmaktan kaçınmalıdır. Gerekli olduğunda bunu bilgilendirilmiş onam dahilinde yapabilir. Uzmanlar, müracaatçılarıyla ilgili bilgileri saklamalı ve saklanan bilgileri koruyacak önlemler almalıdır (NASW, 2018).

Bir seçenek olarak kurumlar, sosyal medyanın kullanımını tamamen yasaklayıcı kararlar alabilirler. Örneğin, Türkiye’de bazı (özel ya da resmi) kurumlar, Facebook ve Twitter kullanımını yasaklamıştır; ancak bu yasaklamalar etik kaygılarla değil, çalışanların zamanlarını daha verimli kullanmalarını sağlamaya yöneliktir. Buna rağmen kullanıcıların çoğu, mobil kanallar ve mobil internet aracılığıyla sosyal medya hesaplarına erişmektedirler.

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal medya hesaplarını kullanmalarını etik kurallara uygun bir şekilde kullanabilmeleri mümkündür. Bir sosyal hizmet uzmanı (duruma göre sosyal hizmet öğrencisi veya akademisyeni) bilgiyi paylaşıp paylaşmayacağına karar vermelidir:

- 1) Hangi bilgiler paylaşılmak isteniyor? Bu bilgi, birilerine zarar verebilir mi, korunmalı mı, önemli mi?
- 2) Bu bilgiler neden paylaşılmak isteniyor? Bu bilginin paylaşılma amacı nedir?
- 3) Bu bilgileri kim görmelidir? Müracaatçılar bu bilgileri görebiliyor mu?
- 4) Bu bilgiler nerede paylaşılmak isteniyor? Bu platformda, müracaatçılar var mı?
- 5) Bu bilgilerin paylaşılması, etik kurallar ve çalışılan kurumun politikaları açısından sorun(lar) yaratıyor mu? (Kimball ve Kim, 2013)

Sosyal medyanın sosyal hizmet eğitiminde ve uygulamasında kullanımı, bazı politikalarla düzenlenmelidir. Var olan sosyal medya politikaları, altı alanda incelenebilir. Bu altı alan, sosyal medyayı anlamak;

etik ve yasal yükümlülükler; bireylerin sosyal medyadaki bireysel ve mesleki varlıkları; kurumsal yükümlülükler; verimlilik ve politikanın ihlal edilmesinden kaynaklanan sonuçları içermektedir (Karpman ve Drisko, 2016). Sosyal hizmet uzmanları, teknoloji ile ilgili hızlı ve tahmin edilemez gelişmeleri takip etmelidir. Uzmanların temel görevlerinden biri ortaya çıkan etik prosedürleri tam olarak uygulamaktır (Reamer, 2018).

Her nesil, kendi imkanlarını, tarihi olayları ve gelişmeleri yakından takip ederek, onları içselleştirmektedir. Yaşamların bir parçası olan teknolojiyi ve teknolojinin çıktılarını (bilgisayar/konsol oyunları, taşınabilir bilgisayarlar ve mobil cihazlar) günlük yaşamlarının bir parçası olarak kullanılmaktadırlar. Video oyunları, teknoloji piyasasında, çok büyük bir pazar payına sahiptir. 2022 yılında 100 milyar doları mobil oyunlardan olmak üzere, 196,8 milyar dolarlık bir oyun piyasasından söz edilmektedir (Newzoo, 2022).

2016 yılı istatistiklerine göre ise, video oyunları 2015 yılına göre %8,5'lik büyüme ile yaklaşık 100 milyar dolarlık bir piyasa yaratmaktadır (Newzoo, 2016). Bu 6 yıllık sürede konsolların ve oyun bilgisayarlarının yaygınlaşması, mobil oyunların çoğalması ev oyun geliştirme işinin benimsenmesi sonucu büyük bir artış olduğu düşünülmektedir.

Video oyunları, sanatın yeni bir dalı olarak görülmekte, insanlar da boş vakitlerinin çoğunu oyun oynayarak geçirmektedirler. TÜİK'in 2021 yılında yayımladığı İstatistiklerle Çocuk 2021 raporunda, 6-15 yaş arası çocukların %66'sının hemen her gün dijital oyun oynadığı, erkek çocuklarının hafta içi 3 saat 2 dakika, hafta sonu 2 saat 59 dakika ve kız çocukların hafta içi 2 saat 18 dakika, hafta sonu 2 saat 11 dakika oyun oynadıkları belirlenmiştir. Bu süre, ortalama günlük hafta içi 2 saat 48 dakika, hafta sonu 2 saat 43 dakikadır (TÜİK, 2021).

Günde yaklaşık 3 saatin oyunlara ayrıldığı düşünüldüğünde çocukların ve gençlerin öğrenme sürecine daha aktif katılımı için oyunlar eğitimde ne kadar kullanılabilirliği sorusu tartışmaya açılmalıdır. Genç üniversite öğrencileri de boş zamanlarını oyun oynamaya harcamaktadırlar. Gee (2003) video oyunlarının, öğrenmede olumlu bilişsel çıktılar verdiğini savunmaktadır.

Video oyunları, çok uzun zamandır, çok farklı şekillerde insanların yaşamına girmiş, çocuklar ve yetişkinler için sevilen bir eğlence aracıdır. Son zamanlarda, video oyunlarının eğitimde kullanılmaya başlanması söz konusudur. Bu durumun avantajları, oyunların etkileşime dayanması, düşük

maliyetli olması, değiştirilerek bireye özgü yapılabilmesi ve öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte olmasıdır.

Video oyunlarının özellikle de alan uygulamasında kullanılmasına yönelik sosyal hizmet eğitime dahil edilmesi söz konusu olabilir. Video oyunlarının akademik yararları da bulunmaktadır. Örneğin odaklanmayı artırması, olumlu bilişsel çıktılar elde edilmesi, öğrencilere motivasyon sağlaması bu avantajlar arasındadır (Richards vd., 2015).

3.4. Sanal Sosyal Çevre ve Siber Zorbalık

Sosyal hizmet, insanı çevresi içinde ele alan, insani değerleri gözeterek insanların sorunlarına ve güçlüklerine çözüm bulmayı amaçlayan bir meslek ve bilim dalıdır. İnsanla iç içe olmasından ötürü, eğitimde yüz yüze olmak, etkileşim kurmak, sınıf ortamını da grup ve bireysel çalışmalar yapılabilecek şekilde oluşturmak tercih edilmiştir. Teknolojinin geniş bir alanda, kısa bir sürede yaygınlaşması ile yukarıda da tartışıldığı gibi bu bir zorunluluk olmaktan çıkmış ve eğitimin çehresi teknoloji odağında değişmiştir. Bireylerin teknolojiyle değişen ve genişleyen çevrelerinin, “siber çevre” olarak adlandırıldığı ve bu siber çevrenin, İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre derslerinde okutulması uygun olabilir (Ahmedani ve diğ., 2011). Bir bireyin mikro, mezo, egzo ve makro sistemlerinin teknolojiden her an etkilendiği aşikârdır.

Bilişim teknolojilerinin gelişmediği dönemlerde, bireyin çevresi, var olan fiziksel çevresiyle kısıtlıyken; günümüzde çok farklı sistemlerle etkileşime girmekte ve uluslararası bir “siber çevre” oluşturabilmektedir. Örneğin, World of Warcraft (WoW), Knight Online, Silkroad Online, Metin2 gibi çok kişili çevrimiçi rol yapma oyunlarında (*Massively multiplayer online role playing game - MMORPG*) oluşturulan karakterler aracılığıyla başka bireylerle temasa geçilmektedir. Ya da sosyal medya platformları, insanların hiçbir fiziksel kısıtlama olmadan farklı uluslardan/şehirlerden insanlarla kolayca iletişime geçmesine imkân tanımaktadır.

Bireyin siber çevresinin ne olduğunun ve bireye, ailesine ve topluma etkilerinin eğitimde tartışılması, sosyal hizmet uzmanı adaylarının ileride karşılaşacakları müracaatçı kitlesinin olası sorunlarını anlamalarına yardımcı olacaktır. Problemler internet kullanımının, yalnızlığa ittiğine yönelik araştırmalar bulunmaktadır (Morahan-Martina ve Schumacher, 2003; Oktan, 2015; Arıbaş ve Özşahin, 2022). Özellikle genç müracaatçıların, internet bağımlılığının gelişmesinde yalnızlığın önemli bir etmen olduğu düşünüldüğünde (Saralioğlu, Atay ve Arıkan, 2022) gelişen problemlerin

çözümü için farklı müdahale yöntemleri geliştirmesine yardımcı olabilecektir.

Siber çevredeki problemlere bir örnek de siber zorbalıktır. Bu kavram, yine bilişim teknolojilerinin hayatımıza girmesiyle ortaya çıkmıştır. İnternet yoluyla zorbalık yapmak olarak tanımlanabilecek siber zorbalık, kişisel ve kişilerarası yollarla yapılabilmektedir. Örneğin, sosyal medya hesabının bir başkası tarafından ele geçirilmesi yoluyla, arkadaş listesine uygunsuz, hakaret içerikli mesajlar göndermek; web sitelerinde aşağılayıcı yorumlar yapmak, kişisel konuşmalarını başkalarına yaymak, tehdit içerikli mesajlar/mailler göndermek, internet zorbalığına örnek sayılabilir (Vandebosch ve Van Cleemput, 2008). Bu konuda, sosyal hizmet uzmanının bilgili olması, kendini açmak istemeyen çocukların sorunlarının arkasında yatan nedenlerin anlaşılmasında hayati rol oynamaktadır. Sosyal hizmet uzmanları bireysel özelliklerin ötesinde, akran, aile, topluluk ve toplumsal bağlamları da dikkate almalıdır (DePaolis, 2015).

Bireyin siber çevresini açıklamak için, Ann Hartman tarafından, bireyin çevresiyle etkileşimini, etkileşimlerinin sıklığını ve kalitesini bir kağıda dökebilmek için geliştirilen eko harita yöntemi, genogramlar gibi, grafik yardımıyla aile ve çevresini, ailenin içsel örüntülerini görselleştirmeye yaramaktadır (MSU, t.y.). Siber çevrenin varlığı tartışıldıktan sonra, "teknoloji ekoharitaları" kavramı ile karşılaşılmaktadır. Bu kavram, ailenin teknolojiyle olan ilişkisini görselleştirmeye, ailenin ve bireylerin problemlerinin teknolojiyle bağlantısını ortaya çıkartmaya yardımcı olmaktadır (Belluomini, 2013). Ailenin teknoloji örüntülerinin ortaya konması, teknolojinin getirdiği bazı sorunları aileye gösterebilir. Teknoloji, ailenin alt sistemlerini etkiliyorsa, bu harita sayesinde sınırlar belirginleştirilebilir. Tartışılan tüm bu konuların hakkında, sosyal hizmet uzmanı adayının bir bilgisi olmazsa, farkındalığı olmazsa, müdahalenin çok boyutluluğu zarar görecektir ve başarısız bir müdahale gerçekleştirilecektir.

Teknolojinin gelişimiyle, sosyal hizmetlerin sunumu ve sosyal hizmet uzmanının rol ve işlevleri de değişmekte, yeniden tanımlanmaktadır. Savunuculuk rolü, sosyal hizmet uzmanının ötekileştirilmiş grupların haklarının korunmasında etkin olarak kullandığı bir roldür. Aslında sosyal hizmetin felsefesinin de bir tezahürü olan savunuculuk rolü, arzu edilen değişimlerin makro düzeyde yapılması için karar alıcıları etkilemekten geçmektedir. Bu role uygun olarak geliştirilen Change.org sitesi, dünyanın her yerinde bulunan üyelerini, üyelerin başlattıkları kampanyalara destek verenlerle buluşturmaktadır.

Özellikle toplumsal desteğe ihtiyaç duyulan konularda, farkındalık yaratmak amacıyla oluşturulan kampanyaların çoğu, amacına ulaşmaktadır. Hükümetlerden ve şirketlerden karar vericiler, üyelerin isteklerine cevap vererek değişimler yapabilmektedir. Örneğin, yaklaşık 70 bin üyeye ulaşan kampanya, görme engellilerin evdeki beyaz eşyaları ve elektrikli aletleri başkalarının yardımı olmadan kullanabilmeleri için sesli uyarılar verilmesini hedeflemektedir. Daha sonra ise bir beyaz eşya üreticisinin ilgisini çekmeyi başarmış ve sonucunda sesli uyarılar veren, Braille (Kör/ler) alfabesiyle yazılmış komut panoları olan ve sesli bir kullanım kılavuzu kitapçığı ile gelen ev eşyaları üretmeye başladığını duyurmuştur (Change.org, 2016).

4. SONUÇ YERİNE

Bilişim teknolojileri, yaklaşık 50 yıllık bir birikimin ardından herkesin hayatında son derece önemli ve vazgeçilmez bir noktaya ulaşmıştır. İnternetin, yeni medyanın, veri paylaşımının hızlanmasının, bilgisayarların çok hızlı gelişmesinin ve erişilebilir hale gelmesinin yarattığı etki, yalnızca teknolojinin kullanımını değil, insanın bulunduğu her alanı kökten değiştirmiştir. Sosyal hizmet eğitimi de değişen teknolojiyle birlikte bir yenilenmeye gitmek durumundadır. Bilişim teknolojilerini bilmek ve dijital okuryazarlık sahibi olmak, içerik üretmek için bilişim teknolojilerini kullanmakla eş anlamlı değildir ve bu gerçeğin öncelikle kabul edilmesi gerekmektedir. Bu yenilenme, eğitimin daha önce tartışılan boyutlarını kapsamalıdır.

Sosyal medyanın, son 15 yılda geçirdiği evrim ve ulaştığı kişi sayısı gerçekten dikkate alınması gereken bir konudur. Sosyal medyanın birçok platformundaki sayısız insanın, sosyal hizmet öğrencilerini de içerdiği unutulmamalıdır. Gizliliğin, mahremiyetin korunması ve yasal olarak sorun yaşanmaması için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Akademisyenlerin de bu hususlara dikkat etmesi durumunda, sosyal medyayı eğitimde kullanmamaları için hiçbir engel yoktur.

Unutulmamalıdır ki, e-öğrenme, geleneksel sınıfları ortadan kaldırmak için değil, erişimi iyileştirmek ve esneklik sağlamak için bir araç olarak kullanılır. E-öğrenme sunumuna rehberlik eden teorik temeller, olumlu öğrenme çıktılarına desteklemelidir. Medya veya teknoloji farklı olsa da, uzaktan eğitim tek başına öğrenci başarısına katkıda bulunmayabilir. Sanal öğrenmenin, sosyal hizmet akademisyeninin ve öğrencisinin onu kullanma şekline ve kabiliyetine bağlı olduğu unutulmamalıdır. Geleneksel eğitimin ve sanal öğrenmenin kendine özgü avantajları olsa da, sadece geleneksel (yüz yüze) eğitimin tercih edilmesi, teknolojik gelişmeleri

yadsıyarak “antiteknolojik” bir tutum sergilemeye; sadece sanal öğrenmenin kullanılması ise, yüz yüze olmanın getirdiği etkileşimi engellemektedir. İki yöntemin de aynı anda kullanılması, yapılandırmacı bir pedagojik tutum sergilenmesine kapı aralayacaktır. Her iki eğitim tarzının da olumlu yönlerinin eğitimde kullanılması, öğrencilerin de, akademisyenlerin de işlerini kolaylaştıracak ve öğrenme ve öğretim motivasyonlarını artıracaktır.

Teknoloji kullanılarak bilgiyi süzmek için, bilişim teknolojileriyle içli dışlı olmak gerekmektedir. Sosyal hizmet eğitimi veren akademisyenlerin üstüne düşen ise, eleştirel düşüncenin ve bunu kapsayacak dijital okuryazarlığın sosyal hizmet öğrencilerine kazandırılmasıdır. İnternetin, sosyal medyanın, web sitelerinin ve hatta elektronik cihazların anlamlı bir şekilde nasıl kullanılacağı, öğrencilere aktarılması gerekmektedir. Dijital yerlere, içine doğdukları teknolojinin nasıl kullanılacağı öğretilmesi, boş bir çaba gibi görülmemelidir. Teknoloji ve medyayı anlamak, paylaşmak ve anlam yaratmak için gereken eleştirel düşünme becerilerini edinebilmenin sağlayacağı faydaların üzerinden geçilmelidir.

Sosyal hizmet öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek için etkili öğretim metodolojilerinin ders müfredatına dahil edilmesi önemlidir. Bu, sosyal hizmet mezunlarının daha iyi eleştirel düşünebilmesi ve yetkin profesyonel sosyal hizmet uygulamaları yürütebilmesine yardımcı olabilir. Bu faktörler, sosyal hizmet eğitiminde eleştirel düşünmeyi ele alan gelecekteki araştırmalar için önemlidir.

5. SUMMARY

Social work has to respond to the changes that come with the globalizing world. This change includes the paradigms of social work, client groups, services provided, and institutions providing services; It also shows itself in the academy and education, where these factors are produced and discussed and transferred to new generations. Information is transferred quickly, easily, and widely through various digital platforms, and social work students are expected to be able to use these platforms effectively and efficiently in their education and practice. However, teaching human characteristics, such as empathy, cultural competency, and ethical decision-making, through digital means can be a challenge. This is especially true because these characteristics are often developed and refined through in-person interactions and relationships. In this paper, it will be tried to explore the ways in which social work educators can effectively teach human characteristics to students in the digital era, including the use of online

discussions, and other technological tools. We will also consider the potential limitations and drawbacks of teaching these characteristics digitally, and how to address them.

Digital literacy is to reconcile the data and concepts produced, received and changed through digital coding as a meaningful text. Although digital literacy includes computer literacy and media literacy, it is not the same thing. While computer literacy includes being able to use desktop and laptop computers, digital literacy includes using other electronic devices. (Lankshear & Knobel, 2008) In this respect, digital literacy includes reading and making sense of blogs, video games, text messages, forums, social networks (Facebook, Twitter, Instagram, etc.), other websites, and search engine results. A social work student who cannot read with a critical eye may lose their advocacy role and become an element of the repression mechanism. Social workers and academics must be digitally literate (Robbins et al., 2016).

It is necessary to use e-learning modules, e-communication and other technological applications in social work education. However, while doing these, the focus of critical learning and thinking should not be shifted (Anderson-Meger, 2011). If there are course contents that can provide critical thinking and academics have foresight on this subject, critical thinking can also be achieved through e-learning. Web-based social work education has become widespread as a natural result of technological developments. Florida State University broke new ground in this regard and launched the first online social work graduate program in the world (FSU, T.Y.). The most important advantage for students is that they complete their education by taking the courses on the schedule and schedule they have determined.

E-learning is where students and teachers can e-mail and discuss with each other in a virtual environment; midterm exams are held in an environment where they can set their schedules. The COVID-19 pandemic has presented both a challenge and an important opportunity for hybrid and online education. There has been a rapid change in subjects such as online education, the integration of technology into education, and the adaptation of students to distance and online education, which have been thought about for years. Due to the high infection rates during the pandemic process, hybrid or completely online education system has been adopted in some periods. According to Burgess and Sievertsen (2020), the closure of educational institutions has not only disrupted the teaching and learning process for educators and students worldwide, but has also created the need for

alternative forms of assessment to replace the temporarily suspended traditional examinations. This is very important for social work graduates to have the competencies required by the profession.

While the use of social media provides convenience in many areas, it also brings ethical problems. Violation of the privacy of the instructor and students, and the decrease in privacy are thought-provoking. The social media network can bring together social workers and clients. Social workers should be more sensitive to ethical problems and create "virtual boundaries" in the use of social media (Kimball & Kim, 2013). Social workers must follow rapid and unpredictable developments in technology. One of the main tasks of experts is to fully implement the emerging ethical procedures (Reamer, 2018).

It should be noted that virtual learning depends on the way and ability of the social worker and student to use it. Although traditional education and virtual learning have their own advantages, preferring only traditional (face-to-face) education shows an "antitechnological" attitude by rejecting technological developments; the use of only virtual learning prevents the interaction of face-to-face. The simultaneous use of both methods will open the door to a constructivist pedagogical attitude. Using the positive aspects of both education styles in education will facilitate the work of both students and academicians and will increase their learning and teaching motivation.

Including effective teaching methods in the curriculum of social work students is important to enhance critical thinking. This can aid in producing social work graduates who are proficient in critical thinking and competent in professional social work practice. These factors hold significant implications for critical thinking in social work education.

6. KAYNAKLAR

- Ahmedani, B. K. ve diğ. (2011). What adolescents can tell us: Technology and the future of social work education. *Social Work Education*, 30(7), 830-846. doi:10.1080/02615479.2010.504767
- Arıbaş, A. N. & Özşahin, F. (2022). İş yaşamında yalnızlığın sosyal medya bağımlılığına etkisinin incelenmesi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 37-46. DOI: 10.52791/aksarayiibd.992255
- Aygüler, E., Buz, S. & Güzel, B. (2020). Sosyal uyumun başarılmasının önündeki engeller: Niteliksel bir çalışma. *Journal of Economy Culture and Society*, (63), 339-357.
- Bolğun, C. & Uçan, G. (2020). Birlikte yaşamak mümkün mü?: Okur yorumlarında

- “Suriyeli sığınmacı” söyleminin inşası. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 250-269.
- Azman, A., Singh, P. S. J. & Isahaque, A. (2021). Implications for social work teaching and learning in Universiti Sains Malaysia, Penang, due to the COVID-19 pandemic: A reflection. *Qualitative Social Work*, 20(1-2), 553-560.
- Bailey, K.-R., ve Johnson, E. J. (2014). Internet-based technologies in social work education: Experiences, perspectives and use. *The Caribbean Teaching Scholar*, 4(1).
- Belluomini, E. (2013). Technology Ecomaps. <https://socialworksdigitaldivide.blogspot.com.tr/2013/02/technology-ecomaps.html> adresinden 13.12.2022 tarihinde erişildi.
- Brady, S. R. ve diğ. (2015). Developing ethical guidelines for creating social media technology policy in social work classrooms. *Advances in Social Work*, 16(1), 43-54.
- Burgess, S. & Sievertsen, H. H. (2020). Schools, skills, and learning: The impact of COVID-19 on education. *VoxEu.org*, 1(2).
- Change.org. (2016). Ev aletlerini erişilebilir şekilde üretin, biz görmeyenleri kimseye muhtaç etmeyin. Retrieved from <https://www.change.org/p/ev-aletlerini-eri%C5%9Filebilir-%C5%9Fekilde-%C3%BCretin-g%C3%B6rmeyenleri-kimseye-muhta%C3%A7-etmeyin>
- Crook, W. P. & Brady, M. J. (1999). Computer-Assisted Instruction in the Classroom. *Computers in Human Services*, 15(2-3), 193-208. doi:10.1300/J407v15n02_15
- Deal, K. D., & Pittman, J. (2009). Examining predictors of social work students' critical thinking skills. *Advances in Social Work*, 10(1), 87-102.
- DePaolis, K. (2015). Cyberbullying: Implications for social work assessment. *School Social Work Journal*, 39(2), 15-30.
- Due-Christensen, M., Kaldan, G., Almdal, T. P., Glindorf, M., Nielsen, K. E. & Zoffmann, V. (2015). Out-of-office hours nurse-driven acute telephone counselling service in a large diabetes outpatient clinic: A mixed methods evaluation. *Patient education and counseling*, 98(7), 890-894.
- Dursun, I., Kabadayi, E. T. & Yürüyen, H. (2022). Bilimsel araştırmalarda internet temelli anketlerin kullanımı: Akademisyenlerin görüş, tercih ve kaygıları. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 1-23.
- Ege, A. & Altındağ, Ö. (2018). Sosyal hizmet akademisyenlerinin teknoloji kullanımlarının incelenmesi. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 18 (1), 73-89.
- FSU. (T.Y.). Online MSW Degree Program About Us. Retrieved from <https://onlinemsw.fsu.edu/about-us>
- Goldingay, S. & Land, C. (2014). Emotion: The'e'in engagement in online distance education in social work. *Journal of Open, Flexible and Distance Learning*, 18(1), 58.
- Huff, M. T. (2000). A comparison study of live instruction versus interactive

- television for teaching MSW students. *Research on Social Work Practice*, 10(4), 400-416.
- Karpman, H. E. & Drisko, J. (2016). Social Media Policy in Social Work Education: A Review and Recommendations. *Journal of Social Work Education*, 52(4), 398-408.
- Kimball, E. & Kim, J. (2013). Virtual boundaries: Ethical considerations for use of social media in social work. *Social Work*, swt005.
- Küçükali, A. & Serçemeli, C. (2019). Akademisyenlerin Sosyal Medya Kullanımı: Atatürk Üniversitesi Örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(10), 202-219.
- LaMendola, W. (2010). Social work and social presence in an on-line world. *Journal of Technology in Human Services*, 28(1-2), 108-119.,
- LaMendola, W. F. (2010). Social work and social presence in an online world. *Journal of Technology in Human Services*, 28, 108-119.
- Lankshear, C. & Knobel, M. (2008). *Digital literacies: Concepts, policies and practices* (Vol. 30): Peter Lang.
- Lins, S., Hayder-Beichel, D., Rücker, G., Motschall, E., Antes, G., Meyer, G. & Langer, G. (2014). *Efficacy and experiences of telephone counselling for informal carers of people with dementia*. The Cochrane Library.
- Madoc-Jones, I. & Parrott, L. (2005). Virtual social work education—theory and experience. *Social Work Education*, 24(7), 755-768.
- Mathias, J. (2015). Thinking like a social worker: Examining the meaning of critical thinking in social work. *Journal of Social Work Education*, 51(3), 457-474.
- Morahan-Martin, J. & Schumacher, P. (2003). Loneliness and social uses of the Internet. *Computers in Human Behavior*, 19, 659-671.
- MSU. (T.Y.). About Ecomaps. Retrieved from <https://socialwork.msu.edu/sites/default/files/Koehler/docs/AboutEcomaps.pdf>
- National Association of Social Workers, Association of Social Work Boards, Council on Social Work Education, and Clinical Social Work Association (2017). *NASW, ASWB, CSWE and CSWA standards for technology in social work practice*. Retrieved July 28, 2017, from http://www.socialworkers.org/includes/newIncludes/homepage/PRA-BRO-33617.TechStandards_FINAL_POSTING.pdf
- Newzoo. (2016). 2016 GLOBAL GAMES MARKET REPORT. Retrieved from <https://newzoo.com/insights/articles/global-games-market-reaches-99-6-billion-2016-mobile-generating-37/>
- Newzoo. (2022). Global Games Market Report 2022. <https://newzoo.com/insights/trend-reports/newzoo-global-games-market-report-2022-free-version>
- Oktan, V. (2015). Üniversite öğrencilerinde problemleri internet kullanımı, yalnızlık ve algılanan sosyal destek. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 281-292
- Plath, D., English, B., Connors, L. & Beveridge, A. (1999). Evaluating the outcomes of intensive critical thinking instruction for social work students. *Social Work Education*, 18, 207-217. doi:10.1080/02615479911220201

- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On the horizon*, 9(5), 1-6.
- Reamer, F. G. (2018). Ethical standards for social workers' use of technology: Emerging consensus. *Journal of Social Work Values and Ethics*, 15(2), 71-80.
- Reeves, T. C. & Oh, E. (2008). Generational differences. *Handbook of research on educational communications and technology*, 3, 295-303.
- Relan, A. & Gillani, B. (1997). Web-based instruction and the traditional classroom: Similarities and differences. In B. H. Kahn (Ed.), *Web-based instruction* (pp. 41-65). Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications, Inc.
- Rheingold, H. (2012). *Net Smart: How to thrive online*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Richards, K., Smith, T. E., Williams, J. M. & Thyer, B. A. (2015). Financial video games. *International Journal of Social Work*, 2(1), 22.
- Robbins, S. P., Coe Regan, J. A. R., Williams, J. H., Smyth, N. J. & Bogo, M. (2016). From the editor—The future of social work education. *Journal of Social Work Education*, 52(4), 387-397.
- Rosenfield, M. (2002). Electronic Technology for Social Work Education and Practice: The Application of Telephone Technology to Counseling. *Journal of Technology in Human Services*, 20(1), 173-181. doi:10.1300/J017v20n01_13
- Samson, P. L. (2016). Critical thinking in social work education: A research synthesis. *Journal of Social Work Education*, 52(2), 147-156.
- Sarialioğlu, A., Atay, T. & Arıkan, D. (2022). Determining the relationship between loneliness and internet addiction among adolescents during the covid-19 pandemic in Turkey. *Journal of pediatric nursing*, 63, 117-124.
- Shorkey, C. T. & Uebel, M. (2014). History and development of instructional technology and media in social work education. *Journal of Social Work Education*, 50(2), 247-261.
- Siebert, D. C., Siebert, C. F. & Spaulding-Givens, J. (2006). Teaching clinical social work skills primarily online: An evaluation. *Journal of Social Work Education*, 42, 325–336.
- Skov-Ettrup, L. S., Dalum, P., Bech, M. & Tolstrup, J. S. (2016). The effectiveness of telephone counselling and internet-and text-message-based support for smoking cessation: results from a randomized controlled trial. *Addiction*, 111(7), 1257-1266.
- Smartinsights. (2017). Global social media research summary. Retrieved from <http://www.smartinsights.com/social-media-marketing/social-media-strategy/new-global-social-media-research/>
- Smartinsights. (2022). Global social media research summary. <https://www.smartinsights.com/social-media-marketing/social-media-strategy/new-global-social-media-research/> üzerinden 11 Ocak 2023 tarihinde erişildi.
- Stotzer, R. L., Fujikawa, K., Sur, J. & Arnsberger, P. (2013). Cost analysis of a distance education MSW program. *Journal of Teaching in Social Work*, 33,

357–368.

- Teyit, (2022, Aralık 26). *İzmir'de doktoru darp eden kişinin Suriyeli olduğu iddiası*. <https://teyit.org/analiz-izmirde-doktoru-darp-eden-kisinin-suriyeli-oldugu-iddiasi>
- Teyit, (2023, Şubat 10) *Fuat Oktay'ın konuşması sırasında Suriyeli birinin cep telefonu çaldığı iddiası*. <https://teyit.org/analiz-fuat-oktayin-konusmasi-sirasinda-suriyeli-birinin-cep-telefonu-caldigi-iddiasi>
- Tuncay, T. (2010). E-sosyal Hizmetler: İnsani Hizmetlerde Bilişim Teknolojisi Uygulamaları. *İzmir 3. İleri Yaş Sempozyumu*, 23-24 Mart 2010, davetli konuşmacı.
- TÜİK. (2015). *İstatistiklerle Gençlik*. Ankara: TÜİK, 2015.
- TÜİK. (2021). *Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2021*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132>
- Vandebosch, H. & Van Cleemput, K. (2008). Defining cyberbullying: A qualitative research into the perceptions of youngsters. *CyberPsychology & Behavior*, 11(4), 499-503.

Çatışma beyanı: Bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ilişkilerimin bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederim.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

